

Dawid Pieniężny¹

Polityka na ambonie: czy agitacja polityczna w polskich kościołach jeszcze istnieje?

STRESZCZENIE Celem artykułu jest wskazanie aktualności zjawiska agitacji politycznej w kościołach w okresie kampanii wyborczej poprzedzającej elekcję parlamentarną z 2023 r. w Polsce. Przeprowadzono autorskie badanie sondażowe na grupie dorosłych Polaków dobranych w sposób warstwowo-kwotowy (N = 1069), które następnie poddano analizie statystycznej, co pozwoliło na przeprowadzenie rozważań. Wyniki uzyskanych analiz pozwoliły odpowiedzieć na następujące pytania badawcze: Q1: Czy agitacja polityczna w polskich kościołach to zjawisko powszechne? Q2: Jakie komitety wyborcze mogły liczyć na poparcie z ambon polskich kościołów? Q3: Jacy wyborcy zwracają uwagę na agitację wyborczą w polskich kościołach? Wnioski płynące z przeprowadzonej analizy wskazują, że zjawisko agitacji politycznej w polskich kościołach jest aktualne i nie może zostać ocenione jako marginalne. Ugrupowaniem, które jest w największym stopniu promowane przez duchownych, jest Prawo i Sprawiedliwość, natomiast wskazane zjawisko dotyczy elektoratów wszystkich największych partii politycznych w Polsce.

SŁOWA KLUCZOWE agitacja wyborcza, wybory, Kościół i polityka, badanie sondażowe, politologia religii

Wstęp

Ambona to historycznie bardzo silne narzędzie oddziaływania na obywateli. Wszak na początku prymatu chrześcijaństwa w świecie rola duchownych nie ograniczała się wyłącznie do sprawowania i prowadzenia praktyk religijnych. Duchowieństwo bowiem stanowiło kwiat inteligencji, wchodziło w skład elity państw oraz lokalnych społeczności (Wipszycka, 2017).

¹ Dawid Pieniężny, mgr, Kolegium Nauk o Polityce i Administracji, Uniwersytet Wrocławski, e-mail: dawid.pieniezny@uwr.edu.pl; ORCID: 0000-0003-3528-1351.

Również w Polsce duchowni niemal od początku państwowości darzeni byli szacunkiem, a wypowiedzane przez nich słowa potrafiły wpływać na całe rzesze ludzi, oddziałując również na sferę polityczną (Kracik, 2010; Frasik, 2021). Za przykłady takich działań należy uznać również bardziej współczesne kwestie, jak choćby fakt, że w obliczu wojny polsko-bolszewickiej w 1920 r. odezwa premiera Wincentego Witosa w celu obrony ojczyzny, wzywająca mężczyzn do stawiennictwa na komisjach wojskowych, była odczytywana w czasie mszy świętych z niemal każdej ambony w kraju (Albert, 1995), czy też jeszcze bardziej współcześnie, w czasach Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej homilie papieża Jana Pawła II, a także kazania kardynała Stefana Wyszyńskiego czy księdza Jerzego Popiełuszki i jednoznacznie piętnujące działania władz państwowych, które pośrednio przyczyniły się do zapoczątkowania przemian ustrojowych w 1989 roku, wygłaszane były w całej Polsce (Pieniężny, 2019). Te fakty potwierdzają, że kościelna ambona nie tylko historycznie, lecz także współcześnie może stanowić silne narzędzie polityczne, które może być wykorzystywane we współczesnej politycznej rywalizacji (Przyczyna & Szewczyk, 2015).

Celem niniejszego badania było zatem wskazanie aktualności zjawiska agitacji politycznej w polskich kościołach w czasie kampanii wyborczej przed wyborami parlamentarnymi w 2023 r. Okres ten nie został wybrany przypadkowo, sytuacja znanego już historycznie mariażu tronu i ołtarza doczekała się bowiem w latach 2015–2023 rozpoczęcia kolejnego rozdziału w najnowszej historii politycznej Polski. Wielu hierarchów Kościoła w Polsce zdecydowało się na otwarte wsparcie polityki Prawa i Sprawiedliwości (Pieniężny, 2024). Powstanie tak specyficznego i przez długi okres nierozrwalnego związku władzy z Kościołem jako aktorem politycznym pozwoliło wytworzyć szereg patologii, łącząc sfery *sacrum* i *profanum* na dużą skalę.

By osiągnąć założony cel pracy, postawiono następujące pytania badawcze:

Q1: Czy agitacja polityczna w polskich kościołach to zjawisko powszechne?

Q2: Które komitety wyborcze mogły liczyć na poparcie z ambon polskich kościołów?

Q3: Jacy wyborcy zwracają uwagę na agitację wyborczą w polskich kościołach?

Próba odpowiedzi na nie były następujące hipotezy:

H1: Agitacja polityczna w polskich kościołach jest zjawiskiem występującym marginalnie.

H2: Jeśli już występowała agitacja polityczna w polskich kościołach, to odbywała się na rzecz Prawa i Sprawiedliwości oraz jego kandydatów.

H3: Największą uwagę na agitację wyborczą w polskich kościołach zwracają wyborcy innych komitetów wyborczych niż te, do których kierowana jest zachęta.

Kościół a polityka, czyli słów kilka o rozdziale tronu i ołtarza

W badanym okresie kampanii wyborczej, tuż przed elekcją parlamentarną w Polsce w 2023 r., Rada Stała Konferencji Episkopatu Polski wskazywała na apolityczność Kościoła w Polsce. Biskupi pisali wówczas:

Zwracamy się też do wszystkich uczestników kampanii wyborczej o powstrzymanie się od instrumentalizowania Kościoła, które przybierać może zarówno formę nieuprawnionego wykorzystywania go w partykularnych rozgrywkach poszczególnych partii, jak i kształt niesprawiedliwego, obliczonego wyłącznie na antyklerykalną emocję, piętnowania. Nie raz już publicznie podkreślaliśmy, że Kościół nie jest po stronie prawicy, lewicy ani po stronie centrum, ponieważ Kościół ma swoją własną stronę; Kościół winien stać po stronie Ewangelii (Konferencja Episkopatu Polski, 2023).

Było to ważne stanowisko, analizując bowiem kwestię relacji Kościoła z polityką po przemianach ustrojowych dokonanych w 1989 r., można zauważyć, że nie zawsze hierarchia Kościoła decydowała się zachować apolityczność. Co istotne, często sami politycy próbowali wykorzystać Kościół do swoich bieżących potrzeb kampanijnych, jednak jak pokazują przykłady, przedstawiciele tej instytucji nieczęsto oponowali przed takimi rozwiązaniami. Dość powiedzieć, że już w latach 90. XX w. hierarchowie tacy jak Józef Michalik czy Sławoj Leszek Głódź nawoływali z ambony do głosowania na Zjednoczenie Chrześcijańsko-Narodowe (Sobczyk, 2005).

Za istotne przykłady takich praktyk należy uznać spotkania polityków u kardynała Józefa Glempa, nazywane publicystycznie nawet „herbatką u Prymasa”, na którym ustalano sposób usunięcia Wojciecha Jaruzelskiego z funkcji Prezydenta RP (Dudek, 2023). Innym przykładem zaburzenia rozdziału Kościoła od państwa była organizacja pierwszego posiedzenia klubu parlamentarnego Akcji Wyborczej „Solidarność” w 1997 r. w siedzibie biskupiej i przy obecności arcybiskupa Tadeusza Gocłowskiego (Burgoński, 2009), a także późniejsze działania, jak audjencje u Jana Pawła II klubów parlamentarnych Platformy Obywatelskiej oraz Prawa i Sprawiedliwości w 2004 r. (Dzidek,

2007). Za interesujący przykład należy jeszcze uznać sytuację z 2007 r., kiedy kard. Stanisław Dziwisz spotkał się tuż przed wyborami z Donaldem Tuskiem, co było jednoznacznie odebrane jako poparcie udzielone Platformie Obywatelskiej (Terlikowski, 2007).

Dość powiedzieć, że negocjacje koalicyjne między Jarosławem Kaczyńskim a Donaldem Tuskiem w 2005 r. odbywały się w rezydencji arcybiskupa Tadeusza Gocłowskiego, a te późniejsze – między Prawem i Sprawiedliwością a Ligą Polskich Rodzin i Samoobroną – w tym samym roku miały miejsce w rezydencji arcybiskupa Sławoja Leszka Głódzia (Burgoński, 2009).

Problematiczność tej kwestii zauważyli również sami wyborcy. Na drugim miejscu w badaniu Centrum Badania Opinii Społecznej z 2019 r., dotyczącym opinii Polaków na temat problemów, z którymi boryka się Kościół katolicki w Polsce, znalazł się punkt „angażowanie się Kościoła w politykę”. Wskazało go 37% pytanym – najwięcej po stwierdzeniu „pedofilia osób duchownych/księży”, która była wówczas niezwykle aktualnym problemem (Centrum Badania Opinii Społecznej, 2019b).

Inne badanie CBOS z tego samego roku, dotyczące agitacji politycznej w kościołach, nieznacznie zacierało to wrażenie. W tym badaniu 9% badanych, którzy w okresie przedwyborczym uczestniczyli w nabożeństwie choć raz, zadeklarowało, że ksiądz w jego trakcie sugerował wiernym, w jaki sposób powinni głosować. Co istotne, zarzut ten najczęściej stawiali wyborcy Sojuszu Lewicy Demokratycznej. Czyniło to aż 27% z nich². Co również istotne, badanie to pokazało, że w Polsce istnieje bardzo duże przekonanie o politycznym zaangażowaniu Kościoła katolickiego w politykę. 38% pytanym uznało w 2019 r., że Kościół angażował się w kampanię wyborczą, stając po stronie jakiejś partii politycznej. Odpowiedź na pytanie: „Jaka to partia?” była w opinii Polaków zdecydowanie jednoznaczna. Aż 89% respondentów uważało, że Kościół katolicki wspierał Prawo i Sprawiedliwość podczas parlamentarnej kampanii wyborczej z 2019 r. (Centrum Badania Opinii Społecznej, 2019a). Problem ten zauważyli również badacze (Pyrzyńska, 2017; Pieniężny, 2024).

² Różne badania pokazują jednak, że elektorat tego ugrupowania nie odwiedza kościołów zbyt często, co podaje rzetelność tego wskazania w wątpliwość (Secler, 2016).

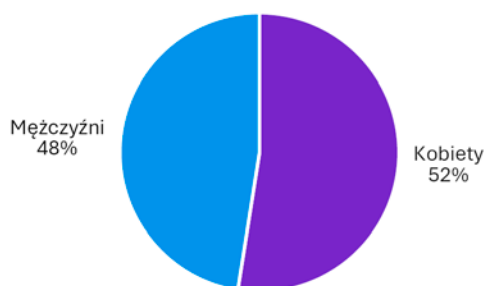
Metodologia i opis próby badawczej

By zrealizować cel pracy i wskazać na aktualność problematyki agitacji politycznej w polskich kościołach, przeprowadzono badanie sondażowe z wykorzystaniem techniki ankiety bezpośredniej.

Badanie to przeprowadzono zaraz po wyborach parlamentarnych w Polsce w 2023 r. Zakładano, że przez bliskość czasową elekcji respondenci uczestniczący w praktykach religijnych będą pamiętali przypadki ewentualnej agitacji politycznej i wyborczej. Okres, w którym przeprowadzono badanie, to 1 grudnia 2023 – 26 kwietnia 2024 r.

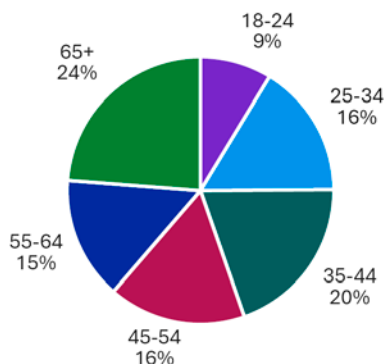
Próba badawcza skupiła 1069 osób. Liczba ta została wyliczona na podstawie corocznych raportów Głównego Urzędu Statystycznego dotyczących liczby ludności Polski. Badana populacja została podzielona w sposób doboru warstwowo-kwotowego. Doborem kwotowym objęto takie zmienne jak płeć i wiek, natomiast doborem warstwowym – miejsce zamieszkania ze względu na województwo oraz to, czy jest to miasto czy wieś. Odsetek każdej z tych zmiennych w próbie badawczej odpowiadał odsetkowi każdej grupy w całej dorosłej populacji Polski, wyrażonemu w corocznych publikacjach GUS-u, w tym przypadku za rok 2023, w którym rozpoczęto badania. Przeprowadzono je metodą dostępnościową, za pomocą bezpośrednich wywiadów kwestionariuszowych. W toku badania rozdysponowano 1712 kwestionariuszy, z których 1371 (80,1%) zostało wypełnionych. Spośród nich 1069 (62,4%) zostało zakwalifikowanych do analizy.

Podział próby ze względu na dobrane kwotowo zmienne – płeć i wiek – prezentują wykresy 1 i 2.

Wykres 1. Podział próby badawczej ze względu na płeć

Źródło: opracowanie własne.

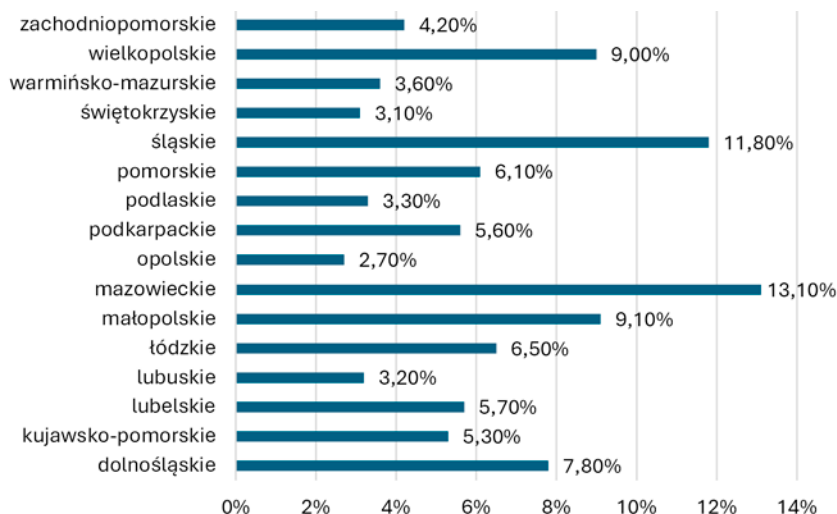

Wykres 2. Podział próby badawczej ze względu na wiek

Źródło: opracowanie własne.

Jeśli chodzi o miejsce zamieszkania, to 421 (39,4%) respondentów zadeklarowało zamieszkiwanie na wsi, natomiast 648 (60,6%) – w mieście. W tej drugiej grupie miasto do 20 tys. mieszkańców zamieszkiwało 203 (19%) respondentów, miasto pow. 20 tys., do 50 tys. mieszkańców – 77 (7,2%) respondentów. Miasto pow. 50 tys., ale do 100 tys. mieszkańców – 46 (4,3%) ankietowanych. Miasto pow. 100 tys., do 500 tys. mieszkańców – 240 (22,5%) respondentów, a miasto pow. 500 tys. mieszkańców – 82 (7,7%) respondentów.

Podział respondentów ze względu na zamieszkiwane województwo został zaprezentowany na wykresie 3.

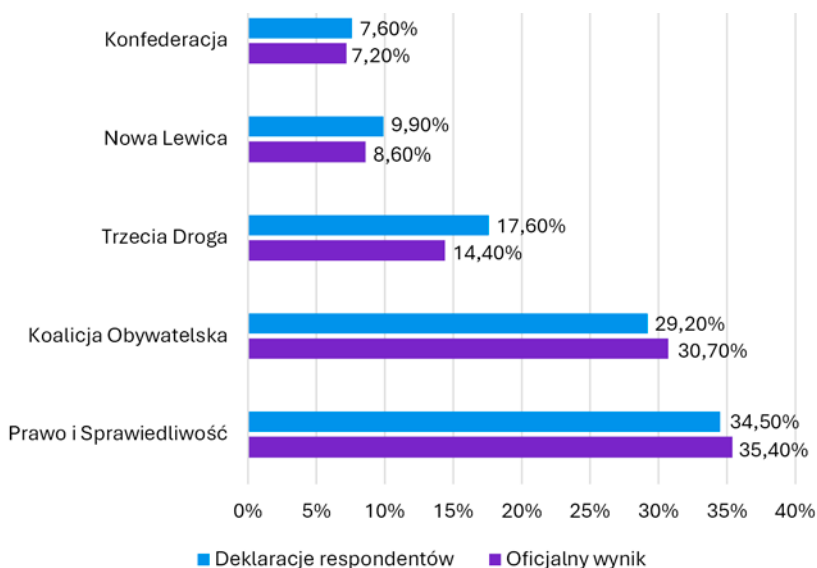
Wykres 3. Podział próby badawczej ze względu na zamieszkiwane województwo

Źródło: opracowanie własne.

W metryczce kwestionariusza badano również inne zmienne, które jednak nie stanowiły reprezentatywnych warstw pomiaru. Było to zwłaszcza wykształcenie respondentów.

Poglądy polityczne deklarowane przez respondentów były zróżnicowane. 5 osób (0,5%) nie zdecydowało się udzielić odpowiedzi na to pytanie. 242 respondentów (22,6%) deklarowało posiadanie poglądów prawicowych. Poglądy centroprawicowe były najbliższe 140 respondentom (13,1%). 136 ankietowanych (12,7%) deklarowało posiadanie poglądów centrowych. 110 respondentów (10,3%) posiadało poglądy centrolewicowe, a 123 (11,5%) – lewicowe. Największa grupa – 313 respondentów (29,3%) – wskazała odpowiedź „nie wiem / nie potrafię określić”.

Jeśli chodzi zaś o preferencje wyborcze prezentowane przez respondentów w roku 2023, to zdawały się one w większości pokrywać z oficjalnymi wynikami wyborów prezentowanymi przez Państwową Komisję Wyborczą. Jest to widoczne na wykresie 4.

Wykres 4. Preferencje wyborcze respondentów w 2023 r. na tle oficjalnych wyników wyborów do Sejmu RP

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

Deklarowana frekwencja wyborcza w badaniu przewyższała jednak faktyczną. Swoją głos na określony komitet wyborczy w 2023 r. deklarowało 933 ankietowanych (87,3%). Faktyczna frekwencja w wyborach parlamentarnych w 2023 r. wynosiła 74,4%.

Tak przeprowadzone badanie zostało następnie poddane analizie statystycznej, dokonanej z wykorzystaniem programu SPSS Statistics. Z uwagi na charakter prowadzonych analiz skupiono się na analizie tabel częstości oraz tabel krzyżowych, które w wystarczającym stopniu pozwoliły na przeprowadzenie niezbędnych analiz, wskazując na istotne wnioski.

Czy agitacja polityczna w kościołach to problem powszechny? – analiza statystyczna badań własnych

Kwestia agitacji wyborczej w polskich kościołach w doświadczeniach respondentów została zweryfikowana w sposób deklaracyjny. W kwestionariuszu ankiety postawiono następujące pytanie: „Jak często słyszy Pani/Pan w kościele, w Pani/Pana parafii zachętę do głosowania na określoną partię polityczną lub kandydata tej partii?”. Rozkład częstości odpowiedzi na to pytanie zaprezentowano w tab. 1.

Tabela 1. Analiza częstości odpowiedzi na pytanie „Jak często słyszy Pani/Pan w kościele, w Pani/Pana parafii zachętę do głosowania na określoną partię polityczną lub kandydata tej partii?”

Częstotliwość	Procent wskazań
Brak odpowiedzi	0,3%
Na każdej mszy świętej	0,9%
Na jednej mszy świętej w miesiącu	2,8%
Na kilku mszach świętych w roku	10,7%
Na jednej mszy świętej w roku	5,6%
Rzadziej niż na jednej mszy świętej w roku	10,4%
Nigdy nie słyszałem/-am	69,3%

Źródło: opracowanie własne.

Jak wynika z powyższej tabeli, prawie 70% respondentów nigdy nie słyszało agitacji politycznej w polskich kościołach. Co jednak istotne, ponad 30% badanych uczestniczyło w praktykach religijnych, w których duchowny nawoływał do poparcia określonych ugrupowań politycznych lub kandydatów. Nie można więc określić tego zjawiska mianem marginalnego.

Istotne dla prowadzonych rozważań było wskazanie, który komitet wyborczy jest przedstawiany jako godny poparcia w polskich kościołach. W tym celu zaproponowano pytanie przejściowe. Respondenci, którzy wskazali, że kiedykolwiek słyszeli zachętę do głosowania na konkretną partię lub kandydata, proszeni

byli o wskazanie, o które ugrupowanie chodziło. Rozkład odpowiedzi na to pytanie ukazano w tab. 2.

Tabela 2. Analiza częstości wskazania ugrupowania, za którym agituja polscy duchowni

Komitet wyborczy	Procent wskazań
Prawo i Sprawiedliwość	77,8%
Koalicja Obywatelska	9,6%
Trzecia Droga	8,6%
Konfederacja	3,0%
Nowa Lewica	0,0%
Inny	1,0%

Źródło: opracowanie własne.

Wyniki analiz potwierdzają, że zdecydowana większość respondentów, którzy byli świadkami agitacji wyborczej w polskich kościołach, słyszało zachętę do głosowania na Prawo i Sprawiedliwość. Odsetek poparcia ze strony duchowieństwa dla innych ugrupowań jest wielokrotnie mniejszy.

Równie istotne było wskazanie, jacy wyborcy najczęściej wskazują, że padają ofiarą agitacji w polskich kościołach. W tym celu skrzyżowano odpowiedź na pytanie o częstotliwość słyszenia w kościele zachęty do głosowania na określone ugrupowania i ich kandydatów z preferencjami wyborczymi badanej grupy. Skrzyżowanie obu tych odpowiedzi zaprezentowano w tab. 3.

Tabela 3. Tabela krzyżowa odpowiedzi na pytanie o preferencje wyborcze respondentów oraz na pytanie, czy byli oni świadkami agitacji w polskich kościołach³

Częstotliwość / Komitet wyborczy	PiS	KO	TD	NL	KONF	Inny
Na każdej mszy świętej	1,9%	1,5%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Na jednej mszy świętej w miesiącu	3,7%	3,3%	3,6%	0,0%	1,4%	0,0%
Na kilku mszach świętych w roku	9,6%	11,5%	18,3%	7,6%	9,9%	0,0%
Na jednej mszy świętej w roku	5,3%	7,4%	5,5%	4,3%	5,6%	0,0%
Rzadziej niż na jednej mszy świętej w roku	12,4%	10,0%	10,4%	6,5%	8,5%	9,0%
Nigdy nie słyszałem/-am	67,1%	66,3%	62,2%	81,5%	74,6%	91,0%
Ogółem	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Źródło: opracowanie własne.

Analiza powyższej tabeli nie wskazuje znaczących różnic między elektoratami w zakresie deklarowania bycia poddawany agitacji politycznej w polskich

³ Z analizy wykluczono brak odpowiedzi na którekolwiek z tych dwóch pytań.

kościółach. Sumarycznie to największy odsetek wyborców Prawa i Sprawiedliwości, Koalicji Obywatelskiej oraz Trzeciej Drogi najczęściej wskazuje na wskazane zjawisko, którego doświadczyli w swoim życiu, jednak są to proporcje bardzo podobne, mieszczące się w granicach błędu statystycznego.

Zakończenie

Podsumowując całość rozważań, możliwe jest wskazanie kilku istotnych wniosków. Po pierwsze, choć Kościół katolicki w Polsce głosem Konferencji Episkopatu Polski wskazuje na konieczność oddzielenia sfery religijnej od sfery świeckiej, to praktyka kształtowania relacji na linii Kościół – państwo, zarówno historycznie, jak i współcześnie zdaje się zadawać temu kłam.

Po drugie, analiza wyników badania sondażowego pokazuje, że agitacja polityczna to wciąż istotne zjawisko w polskich kościołach, którego nie można marginalizować. Analiza ta pozwala wypełnić cel badania, wskazując na aktualność podejmowanej kwestii. Jednocześnie tak przeprowadzona analiza pozwoliła negatywnie zweryfikować pierwszą z hipotez. Choć zjawisko agitacji politycznej w polskich kościołach nie jest bardzo powszechne, to wskazanie ponad 30% respondentów na doświadczenie tej kwestii nie pozwoliło stwierdzić, że badane zjawisko jest marginalne.

Po trzecie, ugrupowaniem, za którym najsilniej agituja polscy duchowni na ambonach, jest Prawo i Sprawiedliwość. Niemal 78% respondentów wskazało to ugrupowanie jako beneficjenta badanej kwestii. Wynik ten pozwolił pozytywnie zweryfikować drugą hipotezę.

Po czwarte zaś, błędne było założenie, że to elektorat ugrupowań, których przeciwnicy polityczni otrzymują poparcie ze strony polskiego duchowieństwa, będzie najczęściej wskazywał na doświadczenie agitacji politycznej w polskich kościołach. Przeciwnie – zdecydowana większość wyborców Prawa i Sprawiedliwości jest świadoma stanu faktycznego, zwracając uwagę na badaną problematykę. Hipoteza trzecia została więc zweryfikowana negatywnie.

Całość niniejszych rozważań skłania do refleksji wskazującej na aktualność poruszanej tematyki. Agitacja polityczna w polskich kościołach to kwestia wciąż jeszcze żywa w krajobrazie wyborczym Polski. Ponieważ analiza dowiodła, że jest ona zauważalna również wśród wyborców Prawa i Sprawiedliwości, istotne mogą okazać się badania poszukujące zależności między badanym zjawiskiem a preferencjami wyborczymi Polaków.

Bibliografia

- Albert, A. (1995). *Najnowsza historia Polski*. T. 1, 1914–1993. Warszawa: Świat Książki.
- Burgoński, P. (2009). Patronat i mediacja duchownych w polityce. W: P. Burgoński & S. Sowiński (red.), *Ile Kościoła w polityce, ile polityki w Kościele*. Katowice: Księgarnia Świętego Jacka.
- Centrum Badania Opinii Społecznej (2019a). *Kościół i wybory*. Raport z badań nr 149/2019.
- Centrum Badania Opinii Społecznej (2019b). *Oceny sytuacji Kościoła katolickiego w Polsce*. Raport z badań nr 101/2019.
- Dudek, A. (2023). *Historia polityczna Polski 1989–2023*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Dzidek, M. (2007). *Miejsce i rola polskiego Kościoła katolickiego w życiu publicznym. Zarys relacji między państwem, Kościołem, społeczeństwem*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Frasik, T. (2021). *Historia Kościoła katolickiego w Polsce*. Kraków: Wydawnictwo AA.
- Konferencja Episkopatu Polski (2023). *Stanowisko Rady Stałej Konferencji Episkopatu Polski w kontekście nadchodzących wyborów*. <https://episkopat.pl/doc/213629.stanowisko-rady-stalej-konferencji-episkopatu-polski-w-kontekście-nadchodzącychwyborow> (dostęp: 12.03.2025).
- Kracik, J. (2010). *Historia Kościoła katolickiego w Polsce*. Wrocław: Wydawnictwo Dolnośląskie.
- Pieniężny, D. (2019). *Polityczny przekaz kazań kapelana „Solidarności”. Analiza homilii księdza Jerzego Popiełuszki wygłoszonych w latach 1982–1984*. Wrocław: Uniwersytet Wrocławski.
- Pieniężny, D. (2024). *Różnice w preferencjach wyborczych osób religijnych na tle podziału administracyjnego Kościoła katolickiego w Polsce w latach 2019–2023*. Wrocław: Uniwersytet Wrocławski.
- Przyczyna, W. & Szewczyk, L. (red.) (2015). *Polityka na ambonie?*. Kraków: Wydawnictwo Petrus.
- Pyrzyńska, A. (2017). Problem agitacji wyborczej w kościołach i innych miejscach kultu religijnego. *Studia z Zakresu Nauk Prawnoustrojowych. Miscellanea*, 7, 151–165.
- Secler, B. (2016). Religia i religijność a poziom frekwencji wyborczej. W: R. Michalak (red.), *Implementacja zasad religijnych w sferze politycznej*. Zielona Góra: Wydawnictwo Morpho.
- Sobczyk, P. (2005). *Kościół a wspólnoty polityczne*. Warszawa: Santiago.
- Terlikowski, T. (2007). Kościół po wyborach. *Przegląd Powszechny*, 11(1035), 168–171.
- Wipszycka, E. (2017). *Kościół w świecie późnego antyku*. Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego.

Politics in the pulpit: does political agitation still exist in Polish churches?

SUMMARY The aim of this article is to indicate the topicality of the phenomenon of political agitation in churches during the election campaign preceding the 2023 parliamentary election in Poland. In order to achieve it, the author's survey was conducted on a group of adult Poles selected in a stratified-quota manner (N = 1069), which was then subjected to statistical analysis, which allowed to conduct considerations. The results of the analyses obtained made it possible to answer the following research questions: Q1: Is political agitation in Polish churches a common phenomenon? Q2: Which electoral committees could count on support from the pulpits of Polish churches? Q3: Which voters pay attention to election agitation in Polish churches? Conclusions from the analysis indicate that the phenomenon of political agitation in Polish churches is current and cannot be assessed as marginal. The grouping which is promoted to the greatest extent by the clergy is the Law and Justice party, while the indicated phenomenon is visible by the electorates of all major political parties in Poland.

KEYWORDS electoral agitation, elections, Church and politics, survey research, political science of religion

Data przekazania artykułu: 17.03.2025; data zaakceptowania artykułu: 25.09.2025.